

Vogels van Berkheide

Met het verschijnen van "Vogels van Berkheide" is een voortreffelijke streekadvifauna, waarin een gedeelte van de Hollandse duinen centraal staat, toegevoegd aan het immer groeiende aantal door amateurs voortgebrachte boeken. Tien jaar vogelpopulatie-onderzoek door de Werkgroep Berkheide (zie ook Duin 86/1) heeft geresulteerd in een publicatie van de leden Gerrit van Ommering en Theo Verstrael waarin op gedegen en ook indringende wijze verslag wordt gedaan van de ontwikkelingen in de vogelbevolking in samenhang met veranderingen in het terrein. Hierbij gaat het vooral om de invloed van de recreatie en de verschillende vormen van de ter plaatse zeer intensieve

waterwinning. Mede hierdoor is het boek een steun en een referentie voor mensen die voor een beter duinbeheer ijveren.

Berkheide is een bijna 1.000 ha groot duingebied tussen Katwijk aan Zee en Meyendel. Nog net op tijd werd het gebied van de dreigende verloederding gered door de oprichting in 1975 van de Werkgroep Berkheide. Doel van de werkgroep was het "meetbaar" maken van de natuurlijke waarden van Berkheide middels gericht onderzoek. De zaken werden rigoreus aangepakt waarbij het accent lag op broedvogelinventarisaties. De resultaten van 10 jaar telwerk (1976-1985) zijn nu in dit boek vastgelegd. Naast de gepresenteerde schat aan gegevens is het belangrijkste, wat het boek duidelijk maakt, dat een combinatie van onderzoek en bescherming écht kan werken in een bedreigd natuurgebied. Als de Werkgroep Berkheide niet had bestaan waren de natuurwaarden van het gebied wel zéér sterk geslonken!

Uit het ornithologische gedeelte van het boek wordt duidelijk dat Berkheide zich kan roemen op een fraaie duinavifauna, met goede populaties van soorten als Berg-eend, Wulp, Tapuit, Sprinkhaanrietzanger en Roodborsttapuit. Vrijwel al deze soorten zijn tussen 1976 en 1985 in aantal toegenomen. Vaak was dit een gevolg van de op instigatie van de werkgroep uitgevoerde beheersmaatregelen, zoals het voor publiek sluiten van bepaalde duingedeeltes en controle op naleving van wandel- en fietsvoorschriften.

Hoofdstuk 4.1, dat de broedvogels behandelt en met 90 pagina's het meest substantiële deel van het boek is, mag zeer geslaagd worden genoemd. De tekst is prettig leesbaar, kaarten en diagrammen zijn steeds overzichtelijk gepresenteerd. In de soortbeschrijvingen wordt telkens, naast de gegevens over Berkheide zelf, melding gemaakt van de verspreiding van de betreffende soort in (West-) Nederland, biotoopkeuze in het algemeen en soms het voorkomen in andere duinge-

bieden. Dit maakt het boek ook voor niet-Berkheide-kenners tot een uiterst waardevol werk. De uitstekende foto's en tekeningen dragen daar zeker aan bij.

Hoofdstuk 4.2, waarin de niet-broedvogels worden besproken, komt wat minder uit de verf. Misschien ware het verstandig geweest de soms nogal summiere gegevens, met name van de strandvogels, op een minder definitieve wijze te presenteren. Hoofdstuk 5, samenvatting en conclusies, geeft trends (voor- of achteruitgang) per soortengroep. Uit de overzichten blijkt een achteruitgang van de vogels van open terreinen en van vochtige biotopen. De open terreinen zijn door struweelvorming, vastlegging met helm enz. sterk in areaal teruggelopen, met als gevolg een afname van de karakteristieke broedvogels. Daarnaast heeft de recreatie als bron van verstoring in dit landschapstype de meest sterke uitwerking. Ten aanzien van de vogels van de vochtige biotopen blijkt eens te meer de overwegende invloed van de waterwinning in Berkheide. Verdroging van het duin, sterke en onnatuurlijke waterstandsschommelingen, het verloren gaan van veel bos door de aanleg van infiltratiekanalen en -plassen, het onregelmatig en permanent droogvallen alsmede het dichtgroeien van kwelplassen hebben geleid tot achteruitgang en verschuivingen in de broedvogelbevolking. Voor niet-ingewijden en voor hen die meer "op afstand" bij deze industriële activiteiten in het duin zijn betrokken - waaronder recensenten - wordt een beeld geschetst welke aan het onwerkelijke grenst. Het is niet goed denkbaar dat in onze moderne tijd dermate grootschalige aantastingen nog mogen plaatsvinden in een erkend natuurgebied als het duin. In de aanbevelingen wordt dan ook zowel naar het beleid als naar het beheer een aantal maatregelen opgesomd die op termijn een verbetering van het duinmilieu van Berkheide moeten opleveren.

Dat binnen twee maanden na het verschijnen van het boek al ruim de helft van de oplage is verkocht is een goede aanwijzing dat "Vogels van Berkheide" een zeer waardevol bezit is!

J.B. & J.W.V.

Vogels van Berkheide, GERRIT VAN OMMERING en THEO VERSTRAEL, 1987. Werkgroep Berkheide/Stichting Publikatiefonds Duinen, Leiden ISBN 90-72021-01-0

Het boek gebonden in een fraaie omslag met kleurenfoto's telt 212 pagina's en is rijk geïllustreerd met kaartjes, diagrammen, tekeningen en vele schitterende foto's. Inleidende hoofdstukken over geschiedenis en menselijk gebruik, gevolgd door een bespreking van alle in het gebied waargenomen vogelsoorten, gesplitst in broedvogels (115 soorten) en niet-broedvogels (153 soorten). Tenslotte een overzicht van de waargenomen trends bij de verschillende groepen broedvogels en hun oorzaken alsmede aanbevelingen voor een beter beheer en beleid.

Het boek kost voor donateurs Stichting Duinbehoud f 19,50 (voor niet-donateurs f 25,-) plus f 5,- verzendkosten. Bestellen door overmaken van het genoemde bedrag op giro 3877722 t.a.v. Werkgroep Berkheide o.v.v. "Vogels van Berkheide".

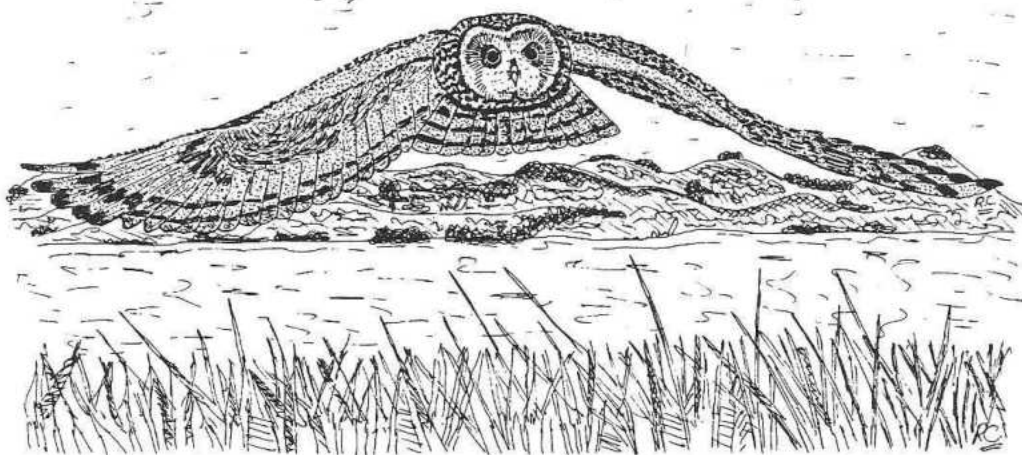
VOGELS VAN BERKHEIDE

10 JAAR VOGELPOPULATIE-ONDERZOEK IN HET DUINGEBIED BERKHEIDE

Gerrit van Ommering
Theo Verstrael

Werkgroep Berkheide
Stichting Publikatiefonds Duinen

13 uilen dood door NAM-vlam op Ameland

AMELAND - Minstens 13 veld-uilen zijn deze winter op Oost-Ameland om het leven gekomen door de hitte van het "affakkelen" bij de NAM-boorlokatie. Samen met het Lauwersmeergebied staat Ameland bekend om zijn goede velduilenstand, maar daarvan was na dit drama, dat

zich grotendeels in één februari-nacht heeft voltrokken, niet veel meer over. Ook van elders is bekend dat af en toe, vooral tijdens de vogeltrek, veel vogels omkomen in de van verre zichtbare vlammen bij het affakkelen.

Dit jaar is er in het gebied van It Fryske Gea op Oost-Ameland maar één broedgeval van de velduil met zekerheid vastgesteld. Deze achteruitgang kan alleen maar worden geweten aan de

gasvlam (die overigens slechts af en toe brandt), omdat de laatste jaren het voedselaanbod voor de uilen onveranderd goed is, terwijl ook geen sprake is van meer verstoring.

Het blijft onduidelijk waarom aan dit feit zo weinig ruchtbaarheid is gegeven. Pas op 6 juni jl. verscheen er een berichtje over in de Leeuwarder Courant.

A.S.

Europese Duin-Unie in Leiden

LEIDEN - Er zal een Europese Unie voor kustduinen worden opgericht, die in Leiden zal worden gevestigd. De Unie zal het behoud van duinen als natuurgebied nastreven. De coördinatie van de Unie zal vanuit Nederland plaatsvinden, een Nieuwsbrief zal in West-Duitsland worden samengesteld, Engeland zal de totstandkoming van rapporten coördineren en het volgende congres zal in maart 1989 in Sevilla (Spanje) worden gehouden.

Dit zijn enkele resultaten van het Europees Duinencongres, dat de Stichting Duinbehoud ter gelegenheid van haar 10-

jarig bestaan heeft gehouden van 7 t/m 13 september. Aan het congres hebben 180 mensen uit 12 landen deelgenomen. De naam van de nieuwe organisatie (een vereniging) zal zijn European Union for Coastal Dunes and related areas, afgekort E.U.C.D.

Door het congres is verder een resolutie aangenomen, waarin sterke nadruk wordt gelegd op het belang van de Europese duinen voor de samenleving en op de noodzaak tot Europese samenwerking voor het behoud en beheer van kunstduinen. Het uitwisselen van kennis en informatie, het organiseren van conferenties, werkgroepen en excursies zullen tot de activiteiten van de Unie behoren.

Voorzitter Stichting Duinbehoud wordt hoogleraar

LEIDEN - Onder overweldigende belangstelling heeft dr. H.A. Udo de Haes het hoogleraarsambt aanvaard door het uitspreken van een voortreffelijke rede. Hij werd op instigatie van het Wereld Natuur Fonds Nederland benoemd tot bijzonder hoogleraar in de Milieukunde.

Prof. Udo de Haes, die al bijna 9 jaar voorzitter is van de Stichting Duinbehoud, is in het dagelijks leven directeur van het Centrum voor Milieukunde van de Rijksuniversiteit Leiden. Het lijkt geen twijfel dat zijn be-

noeming een belangrijke stimulans inhoudt voor de milieukunde, maar zeker ook voor het milieubeheer en het natuurbehoud.

De redactie van dit blad feliciteert haar voorzitter van harte met zijn benoeming en wenst hem veel sterkte toe.

A.S.

Winst voor natuur in Kroonberoep over Duinrell

WASSENAAR - De Stichting Duinbehoud is in hoofdzaak door de Kroon in het gelijk gesteld in haar beroep inzake het bestemmingsplan Duinrell. De manege mag niet dieper het gebied in worden verplaatst en er mag geen aparte toegangsweg voor de manege komen. Verder moet de bestemming "Natuurgebied" gehandhaafd blijven voor een gedeelte van het duingebied, zodat de recreatieve ontwikkeling aldaar wordt voorkomen. Alleen een beroep van Duinbehoud tegen de voorgenomen bouw van twee blokhutten bij de skibanen in het duingebied is door de Kroon afgewezen.

Ondanks de successen staat het huilen ons nog altijd nader dan het lachen, als het om Duinrell gaat. Het bestemmingsplan sanctioneert in feite de bijna totale verloeiding van het eens zo fraaie landgoed. Het oostelijke, vlakke gedeelte met zijn oorspronkelijk parkachtige karakter is op dubieuze wijze verworpen tot een bonte verzameling "attrakties" waar in de weekends een hoop herrie wordt geproduceerd. Het nog resterende duingebied is deels het trieste décor van ski- en rodelbanen. Van enig natuurbeheer is niets te bespeuren.

Natuurlijk hebben pretparken recht van bestaan; het is alleen een kwestie van behoorlijke ruimtelijke ordening om te voorkomen dat fraaie landgoederen zo worden vernield. De recente Kroonuitspraak heeft aan die ruimtelijke ordening maar zeer marginaal bijgedragen.

A.S.

Duinwerkgroep in België

BELGIE - In de Belgische duinen is al rond de eeuw-wisseling een ontwikkeling op gang gekomen die heeft geleid tot een enorme verbroekeling en vernieling van de natuurlijke gebieden. Toen brachten namelijk de Britten het kust-toerisme naar het vasteland en maakte de plaatselijk langs de kust aanwezige primitieve landbouw definitief plaats voor een toeristische ontginning. Dit heeft helaas, bij gebrek aan sturing van de overheid, tot gevolg gehad dat de hele Belgische kustlijn is verworden tot een ononderbroken agglomeratie, met grote en kleine wegen en immense kampeerdorpen. Bovendien werden ook nog grote oppervlakten met naaldbout beplant.

Ook de waterwinning, die vrijwel langs de volledige duinstrook plaatsvindt, eist zijn tol. Het huidige waterpeil ligt nu 50 tot 100 cm lager dan omstreeks de eeuw-wisseling, zodat vochtige duinvalleien en moerassen onherroepelijk uitdrogen. Doordat bij uitdroging van de bodem door een verhoogde mineralisatie meer voedingsstoffen voor de planten beschikbaar komen, verrijkt de oorspronkelijke vegetatie. Behalve in een verlies aan plantesoorten resulteert dit ook in een verdwijnen van diersoorten.

Ondanks alles zijn er toch nog enkele waardevolle stukjes duin te vinden. Het eerste duinreservaat kwam na langdurige acties in 1957 tot stand: het 340 ha grote 'Westhoek'-reservaat bij De Panne. De drie duinreservaten die volgden beslaan tezamen nauwelijks 20 ha.

Het beheer wordt uitgevoerd door de particuliere natuur-behoudsvereniging 'de Belgische Natuur- en Vogel-reservaten' (B.N.V.R.). Deze vereniging telt momenteel 17.500 leden, is opgericht in 1951 en is gespecialiseerd in het beheren en verwerven van bedreigde natuurgebieden. Binnen deze vereniging is sinds 1980 de Duinenwerkgroep actief. Zij streeft ernaar om langs de hele Belgische kust de

typische planten en dieren in hun leefmilieu voor het nageslacht te behouden. Hiertoe wordt onder andere van augustus tot april gemaaid, gezaaid, geoogst en geploegd. Vrijwilligers zijn de ziel van de Duinenwerkgroep, nieuwe enthousiastelingen worden dan ook met open armen ontvangen. Daarnaast zoekt de werkgroep voortdurend naar duingebieden die nog in beheer genomen kunnen worden. Om de noodzakelijke beheersplannen te optimaliseren moet er van de betrokken gebieden zoveel mogelijk informatie verzameld worden over flora en fauna. Hiertoe stimuleert de werkgroep het wetenschappelijk onderzoek in duingebieden. Daarnaast worden excursies en voordrachtavonden verzorgd. Dit jaar is de werkgroep zelfs met een driemaandelijkse tijdschrift gestart. Wij wensen onze collega's in het zuiden veel succes toe, ook met hun nieuwe tijdschrift. Wie meer wil weten van deze groep kan rechtstreeks contact opnemen met de Duinenwerkgroep, Koninginnelaan 40, 8370 Blankenberge, België (tel. 050/415541).

N.K.

Internationale Duinendag in België

NIEUWPOORT - Op 2 mei jl is in het Westvlaamse kust-plaatsje Nieuwpoort een Internationale Duinendag gehouden. Onderwerp van deze dag vormden de duinen van Zeeland, België en Noord-Frankrijk. De organisatoren waren: de Belgische Natuur- en Vogelreservaten (in het bijzonder de Duinenwerkgroep daarvan), de Noordfranse natuurvereniging ADELFA en de Stichting Duinbehoud.

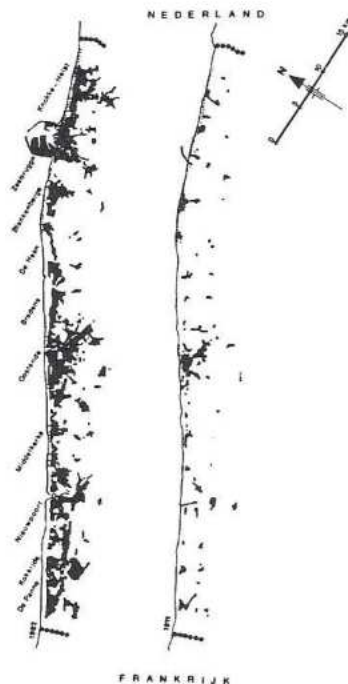
Vertegenwoordigers van deze drie organisaties hielden inleidingen over het voorkomen van duinen in Europa, het ecologische belang ervan, de aantastingen en de bedreigingen. De Belgische situatie kwam als meest schrijnende naar voren. Hier-voor werd een heel scala van

beschermende en herstelmaatregelen aanbevolen. Ook de directeur van het Vlaamse Instituut voor Natuurbehoud vestigde hier nadrukkelijk de aandacht op.

Verscheidene sprekers waren er ook namens de diverse nationale en regionale overheden. Naast uitleg van het gevoerde beleid kwamen er van de zijde van het Vlaamse gewest ook toezeggingen voor verbeteringen in het beleid, hetgeen de pessimistische ondertoon van de dag wat opvrolijkte.

Al met al was het een geslaagde dag met ca. 250 deelnemers aan het lezingengedeelte, vele tientallen excursiedeelnemers en heerlijke culinaire hoogstandjes van de Nieuwpoortse visbakkers.

A.S.

Streekplan Zuid-Holland West herzien en verbeterd

DEN HAAG - Het nieuwe streekplan Zuid-Holland West biedt meer houvast voor de bescherming van de duinen en het strandwallen-landschap dan voorheen. Op diverse punten zijn voorstellen overgenomen van de Stichting Duinbehoud, die in de inspraak optrad namens zeven bij het kustgebied betrokken milieu-organisaties.

Mede naar aanleiding van de Nota "Kelpunten in de planologische bescherming van de Zuidhollandse duinen" (Stichting Duinbehoud, 1986) zijn passages opgenomen die verbeteringen in die bescherming in het vooruitzicht stellen. Het bezwaarschrift tegen het ontwerp-streekplan heeft verder o.a. geleid tot:

- duidelijke steun voor het aanwijzen van de duinen tot Beschermd of Staatsnatuurplek;
- een verbetering in de verklaring van de plankkaart;
- de behandeling van de duinen ten noorden van Noordwijk als eenheid (stillegebied/Nationaal Park), inclusief het gebied direct ten noorden van Noordwijk aan Zee;

- de eventuele kustuitbreiding Hoek van Holland-Scheveningen wordt niet meer los van het achterland als studiegebied opgenomen. Eventuele kustuitbreiding zal worden voorafgegaan door een milieu-effectrapportage, provinciale en gemeentelijke indeling en door streekplanherziening;
- een richtlijn voor de bescherming van graslanden tegen omspuiting tot bollengrond. Dit geldt met name voor de graslanden in de overgang duinen-strandwallenlandschap, rond de landgoederen (bijv. Offem, Nieuw-Leeuwenhorst en Keukenhof) en in het overgangsgedebied van de strandvlakten en het rivierenlandschap van de Oude Rijnmond.

De Stichting Duinbehoud zal er bij Gedeputeerde Staten op aandringen, dat de aangekondigde verbeteringen in de bescherming ook in de praktijk zullen worden gerealiseerd.

A.S.